

KAROLINA HAKA-MAKOWIECKA

TEMAT: KORDIAN W KOSTIUMIE EUROPEJSKIM

CZAS TRWANIA: 2 GODZINY LEKCYJNE

POZIOM UCZENIA: ROZSZERZONY

CELE LEKCJI

- zwrócenie uwagi na obecność w literaturze dwóch rodzajów romantyzmu
- określenie najważniejszych cech europejskiego bohatera romantycznego
- poznanie życiorysu Kordiana
- określenie postawy Kordiana wobec świata i ogólnie przyjętych wartości
- zinterpretowanie postaci Kordiana w kontekście poznanych dotychczas bohaterów romantycznych
- dostrzeżenie w kreacji bohatera dramatu elementów zaczerpniętych z biografii autora
- odczytanie problematyki egzystencjalnej zawartej w dramacie J. Słowackiego
- określenie funkcji podróży w życiu bohaterów romantycznych
- zapoznanie uczniów z pojęciami: choroba wieku, weltschmerz, jaskółczy niepokój, hamletyzm, bohater romantyczny
- dostrzeżenie analogii między literaturą, sztuką i życiem codziennym romantyzmu

METODY I TECHNIKI PRACY

- ◆ metody podające: wykład nauczyciela, prezentacja w Power Poincie
- ◆ metody problemowe: metoda analogii, praca z tekstem, pogadanka heurystyczna, rozmowa interpretacyjna, rozmowa swobodna, praca ze słownikiem
- ◆ metody praktyczne: metody aktywizujące (m.in. praca w grupach, tworzenie wspólnie wykresów i tabeli)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Teksty źródłowe:

→ J. Słowacki, *Kordian* akt 1 i 2 (cBN Polona)

Materiały audiowizualne:

→ Prezentacja w Power Poincie „Kordian w kostiumie europejskim”

Teksty ikonograficzne:

→ Pierwsza strona Kordiana , z wydania z 1834 roku (cBN Polona)

→ Gustave Courbert, *Autoportret z czarnym psem*, 1840

→ Władysław Barwicki, *Portret Słowackiego*, 1917 (cBN Polona)

→ Tarasiewicz w roli tytułowej w "Kordianie" Juliusza Słowackiego (cBN Polona)

→ Caspar David Friedrich, *Samotne drzewo*, 1822

→ Para romantyczna w strojach wieczorowych

→ Caspar David Friedrich, *Podróżnik przed morzem mgieł*, ok. 1818

- Caspar David Friedrich, *Dwaj mężczyźni obserwujący księżyc*, 1823
- Francois Gerard, *Osjan wywołujący widma tonami harfy u brzegów Lory*, 1805
- Carl Spitzweg, *Ubogi poeta*, 1839
- Tony Johannot, *Werter*, 1844
- Eugene Deveria, *Heloiza i Abelard*
- Caspar David Friedrich, *Cmentarz*, 1774 - 1840
- Caspar David Friedrich, *Na żaglowcu*, 1819
- Eugene Delacroix, *Kobiety algierskie*, 1834
- Caspar David Friedrich, *Morze lodowe*, 1823
- William Turner, *Topiel*, 1805

POJĘCIA KLUCZOWE

m.in. choroba wieku, weltschmerz, jaskólczy niepokój, hamletyzm, bohater romantyczny

BIBLIOGRAFIA

- P. Chmielowski, *Kobiety Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego*, roz. Laura Kraków 1895
- Dzieła Juliusza Słowackiego. T. 6, Objasnienia utworów z okresu dojrzałości, (1833-1842-1849). - Lwów 1894, (fragm.) (cBN Polona)
- A. Kowalczykowa, *Juliusz Słowacki*, Wrocław 2003, (fragm.)
- S. Makowski, *Kordian Juliusza Słowackiego*, Warszawa 1976
- T. Olszewski., *Juliusz Słowacki. Kordian*, Warszawa 1990
- M. Piwińska, *Złe wychowanie. Fragmenty romantycznej biografii*, Warszawa 1981, (fragm.)
- J. M. Rymkiewicz, *Słowacki. Encyklopedia*, Warszawa 2004, (wybrane hasła)
- Słowacki. Geniusz słowa*, red. Joanna Dowgiałło-Tyszka, Warszawa 2007, (fragm.)
- Z. Sudolski, *Słowacki. Opowieść biograficzna*, Warszawa 1996
- Jan Zieliński, *SzatAnioł. Powikłane życie Juliusza Słowackiego*, Warszawa 2000

DOTYCZĄCE REALIZACJI LEKCJI

- uczniowie czytają w domu:
- *Kordiana* J. Słowackiego
- Biogram J. Słowackiego
- Dwaj wybrani uczniowie (na dodatkową ocenę) szczegółowo zapoznają się w domu z biografią J. Słowackiego i na lekcji przy omawianiu kolejnych cech Kordiana jako bohatera romantycznego badają obecność tych cech w życiu autora dramatu
- Nauczyciel problemowe slajdy prezentacji wyświetla jako podsumowanie - dopiero po wypowiedziach uczniów
- Nauczyciel przynosi ze sobą *Słownik symboli* oraz *Słownik łacińsko-polski*

TOK LEKCJI

Wykład nauczyciela na temat tradycyjnych interpretacji dramatu J. Słowackiego.

Historycy literatury twierdzą dość często, że literatura polskiego romantyzmu jest „nierozumiana” w świecie. Pytanie, czy jest ona nierozumiana, bo gorsza, czy też nierozumiana, bo lepsza? Tłumacząc to niezrozumienie wskazuje się zwykle na specyfikę romantyzmu polskiego, jego uwikłanie w problematykę walki narodowowyzwoleńczej, dla zrozumienia której niezbędna wydaje się znajomość historii konspiracji niepodległościowej po roku 1815. Takie stanowisko zaspokaja megalomanię narodową, ale prowadzi do podporządkowania dwu pierwszych aktów dramatu J. Słowackiego jego późniejszym konsekwencjom. Czytamy *Kordiana* jakby z niecierpliwością: kiedyż to ten mazgajowaty egocentryk ocknie się wreszcie do poświęcenia na ołtarzu ojczyzny i zbiorowości. W interpretacjach *Kordiana* kładzie się więc głównie nacisk na wątek konspiracji, zamachu na cara, męczeństwo Kordiana itp. a więc na motywy narodowe. Ale przecież w *Kordianie* obecne są dwa rodzaje romantyzmu: uniwersalny, ogólnoeuropejski i narodowy, polski. W tym polskim nacisk pada na problemy polityczno-narodowe i społeczne, w tym uniwersalnym – na problemy filozoficzne, estetyczne, moralne. Romantyzm polski mówi raczej o Polaku w historii, uniwersalistyczny – o człowieku w sytuacji. Warto zaakcentować romantyczny uniwersalizm *Kordiana*, w których rozgrywa się dramat ludzkiej jednostki. Akt 1 i 2 wykorzystuje bowiem wątki i motywy, które interesują romantyków w całej Europie. (slajd nr 1, 2, 3)

Pytanie do uczniów: Jakich pamiętacie europejskich bohaterów romantycznych? (slajd nr 4)

Werter – J. W. Goethe, *Cierpienia młodego Wertera*

Rene – F. Chateaubriand, *Rene*

Oktaw – A. Musset, *Spowiedź dziecięcia wieku*

Faust – J. W. Goethe, *Faust*

Giaur – G. Byron, *Giaur*

Franciszek Moor – F. Schiller, *Zbójcy*

Pytanie do uczniów: Jakie są charakterystyczne cechy kreacji tych bohaterów?

Uczniowie wspólnie z nauczycielem tworzą graficzny schemat przedstawiający cechy europejskiego bohatera romantycznego, wykorzystując informacje z poprzednich lekcji oraz z podręcznika. (slajd nr 5)

Komentarz nauczyciela:

Znamiennie dla romantyzmu jest także to, że realne życie miesza się z poezją. Na kształtowanie postaci bohatera romantycznego mają ogromny wpływ osobiste przeżycia autorów dzieł. Nie znaczy to jednak, że bohaterowie są „alter ego” autora, a jedynie to, że w tworzeniu postaci poeci korzystają z własnych doświadczeń życiowych. (slajd nr 6)

MŁODOŚĆ

Komentarz nauczyciela:

Bohater romantyczny musiał być młody, romantycy widzą w młodości wartość samą w sobie. Wiek adolescencyjny jest według nich wiekiem największej wrażliwości, zwielokrotnienia emocjonalnego, nieograniczanego tzw. rozsądkiem, charakterystycznym dla dojrzałości. (slajdy nr 7, 8)

Pytanie do uczniów: W jakim wieku jest bohater dramatu i jakie ma pochodzenie?

Kordian jest potomkiem wysokiego rodu (mówi przecież o zamku wiekowym, herbach i portretach dziadków). W momencie rozpoczęcia akcji dramatu, czyli w 1825 roku ma lat 15. Akt 2 jest datowany 1828, więc ma wtedy ok.18 lat. Kiedy kocha się w Laurze jest prawie dzieckiem, a kiedy czuje się stary duchowo, stoi dopiero na progu dojrzałości.

Wybrany uczeń odnajduje w Słowniku łacińsko-polskim słowo „cor”i odczytuje klasie jego znaczenie.

cor – łac. serce

Pytanie do uczniów: Scharakteryzujcie Kordiana wykorzystując informacje na temat źródłosłowa jego imienia.

Kordian (mąż serca) jest typowym przedstawicielem pokolenia samego Słowackiego, generacji żyjącej w niewoli, skupiającej swe myśli wokół górnych ideałów, choć niebędącej w stanie podjąć jednoznacznych decyzji. W swych działaniach kieruje się głównie emocjami i intuicją.

Dwaj przygotowani uczniowie zwracają uwagę na odpowiedni fragment biografii J. Słowackiego.

J. Słowacki umarł w wieku czterdziestu lat na gruźlicę. Pierwsze wiersze zaczął pisać w wieku 12 lat, a już w wieku 8 modlił się w katedrze wileńskiej do Boga, aby dał mu nieśmiertelną sławę poety.

Pytanie do uczniów: Jaki jest według was stosunek do młodości w dzisiejszym świecie – bliższy epoce oświecenia czy romantyzmu?

Współcześnie panuje kult młodości – rozwój technologii sprzyja umiejętności szybkiego przystosowania i uczenia się nowych rzeczy, młodość symbolizuje podstawowe wartości współczesności: postęp, energię i pomysłowość. Panująca moda na salony odnowy, operacje plastyczne itp., kult młodych gwiazd filmowych i muzycznych obrazuje, że obecnie wizerunkiem godnym naśladowania jest człowiek zawsze młody.

INDYWIDUALIZM

Komentarz nauczyciela:

Romantyzm europejski z niechęcią traktuje wszystko to, co kojarzy się ze wspólnotą. Zbiorowość to masa, która może coś zdziałać, ale tylko wtedy, kiedy będzie miała przywódcę - jednostkę wybitną, wyrastającą ponad przeciętność. Dla romantyków najważniejsze są potrzeby jednostki, jej przeżycia i myśli, a także zdolności. W polskim dramacie romantycznym (*Dziady* i *Nie-boska*) uniwersalistyczny romantyzm ustępuje z reguły przed „narodowym”- bohaterowie kielzną indywidualizm poczuciem konieczności służenia ogółowi i „poddają się” naciskowi ogółu, przewyżniają swoją wyjątkowość i odnajdują drogę w poddaniu się celom zbiorowym: dla ojczyzny, społeczeństwa, jakiejś warstwy społecznej itp. (slajdy nr 9, 10)

Pytanie do uczniów: Jak w porównaniu z Konradem Mickiewiczowskim zachowuje się Kordian?

Kordian do końca pozostaje indywidualistą i świadomie (także jako konspirator) staje nie z zbiorowością, ale przeciw zbiorowości. Na końcu dramatu mówi przecież słowa znamienne: „nie ma nic nikomu do przekazania” i „ludzi znać nie chcę”, podkreśla swoją nieprzewycięzalną samotność i „osobność”.

Pytanie do uczniów: W jaki sposób współcześni młodzi ludzie wyrażają swoją indywidualność?

Określają się m.in. za pomocą ulubionej muzyki, stroju, fryzury.

Komentarz nauczyciela:

W żadnej epoce nie ma tak silnego oddziaływania wzorców literackich na życie. Młodzi romantycy naśladowali pisarzy i bohaterów powieści. Jednym z elementów podkreślający indywidualizm jest właśnie strój (np. George Sand nosi spodnie i pali cygaro). Strojem demonstruje się przekonania społeczne, polityczne i literackie. Jeśli chodzi o kobiety ideałem jest wygląd rusałki, powraca gorset wycięty w łuk serca, fryzura druidyczna, niespokojna i zawikłana. Uzupełnieniem damskiego stroju są kwiaty i wstążki. Mężczyźni z kolei noszą barwne stroje np. niebieskie fraki, kamizelki atłasowe w barwne kwiatki, żółte spodnie i wysokie cylinder. (slajd nr 11)

Dwaj przygotowani uczniowie zwracają uwagę na odpowiedni fragment biografii J. Słowackiego.

J. Słowacki przywiązywał dużą wagę do stroju i uczynił z niego znak mający wyróżniać go spośród innych. Nosił kamizelkę atłasową w ogromne, różnokolorowe kwiaty oraz koszulę z wielkim kołnierzem, zwanym dziś kołnierzem Słowackiego. Zwykł do czarnego surduta lub fraka wkładać żółtą kamizelkę oraz czerwone spodnie. Dbał także o dobrane do stroju rękawiczki, których miał przynajmniej kilkadziesiąt par. Z niezwyklej elegancji rezygnował jedynie w czasie podróży.

„CHOROBA WIEKU”

Pytanie do uczniów: Którzy bohaterowie europejskiego romantyzmu przeżywali „chorobę wieku”?

Werter, Rene, Oktaw

Uczniowie wspólnie z nauczycielem szczegółowo charakteryzują stan nazywany „chorobą wieku”.

- *Uwład pragnień, spleen, melancholia* - mające swoje korzenie także w wybujałym indywidualizmie.
- *Odraza do świata*, który nie jest na miarę potrzeb i wymagań wrażliwej jednostki, nie oferuje intensywności przeżyć
- *Poczucie psychicznej starości* – niezależne od wieku młodego bohatera: Kordian konstatuje w wieku 18 lat, że ma już właściwie wszystko za sobą: „Uczucia na światowych opadały drogach / Gorzkie pocałowania kobiety – kupiłem/ Wiara dziecinna padła na papieskich progach..”
- *Brak „przeżycia pokoleniowego”* – świadomość, że ominęły go wyzwania historyczne. O tych niedostępnych ok. roku 1825 wyzwaniach opowiada mu stary Grzegorz (Napoleon w Egipcie, Sybir zesłańczy). Kiedy porzuca starego na wezwanie Laury powiada z goryczą „mogłem być czymś, będę niczym”.
- *Gonitwa za wrażeniem, konieczność szukania coraz to nowych bodźców emocjonalnych* - słynna autodiagnoza stanu duchowego bohatera „jaskółczy niepokój”. (slajdy nr 12, 13, 14)

Pytanie do uczniów: Jakie znacze wyrazy bliskoznaczne terminu „choroba wieku”?

weltschmerz, ból świata, spleen, chandra, jaskółczy niepokój

SZTUKA

Komentarz nauczyciela:

Romantycy zauważają odrębność osobowości poety od osobowości „zwykłych” ludzi. Poeta jest dla nich jednostką wybitną, twórczą, którą mierzi proza życia i dlatego nie potrafi dostosować się do

społecznych konwenansów. Poeta ma pełniejsze życie duchowe, poznaje prawdy niedostępne poznaniu racjonalnemu oraz ma kontakt ze sferą pozazmysłową. Jest geniuszem, w związku z tym skazany jest na odrzucenie. To wyobcowanie często powoduje obłąd, a ostatecznym protestem poety przeciw odrzuceniu staje się często samobójcza śmierć. Sztuka w romantyzmie traktowana jest jako absolut, nieskończona siła twórcza, tajemniczy głos wnętrza. Nie można się jej „nauczyć”, trzeba ją mieć w sobie. Artysta objawia sztukę i to właśnie wywyższa go ponad innych. (slajdy nr 15, 16, 17)

Pytanie do uczniów: W jakim sensie możemy mówić o Kordianie jako artyście?

Kordian jest artystą nie dlatego, że pisze wiersze, ale dlatego że czuje jak artysta. Jest wrażliwy i odbiera świat ze szczególną intensywnością.

Pytanie do uczniów: Dlaczego Kordian czyta akurat dzieła Szekspira?

Szekspir był ważny dla romantyków z kilku powodów: po pierwsze pisał o wielkich namiętnościach, po drugie wprowadził do literatury fantastykę, po trzecie zaś podobnie jak romantycy przekraczał granice gatunków i konwencji literackich.

Dwaj przygotowani uczniowie zwracają uwagę na odpowiedni fragment biografii J. Słowackiego.

J. Słowacki był niezwykle odczytany. Wybierał lektury zarówno z klasyki jak i z literatury romantycznej. Czytał poważne dzieła, filozoficzne i matematyczne rozprawy (dialogi Platona, pisma Swedenborga), ale również romanse i powieści historyczne (Scotta, Coopera). Literatura była dla niego jednym ze sposobów poznania świata. Zawsze, gdziekolwiek był, powracał do lektur wczesnej młodości, do dzieł Szekspira i Byrona, które uczyniły go romantykiem.

MIŁOŚĆ

Komentarz nauczyciela:

Miłość w romantyzmie jest częścią romantycznej filozofii życia. Jest najsilniejszą, najpiękniejszą i najbardziej dramatyczną z ludzkich namiętności, jest jednak tragiczna, niespełniona i skazana na klęskę. Nie ważna jest w niej gorączka zmysłów, ale porozumienie duchowe (komunia dusz). Według romantyków miłość pozwala ludziom odbierać sygnały rzeczywistości wyższej, duchowej. Zwykle jest wzajemna, ale nieszczęśliwa, gdyż niemożnością jest jej spełnienie - na drodze do jej realizacji stoją przeszkody świata. Najczęściej prowadzi do katastrofy (rozstania na wieki, obłąd, śmierci), ponieważ jest buntem przeciw dotychczasowym stylom życia. Zakochany w stylu werteryckim przemyślnie organizuje sobie te klęskę, jest mu ona bowiem potrzebna jako źródło intensywnych emocji. (slajdy nr 18, 19, 20)

Pytanie do uczniów: Jak przeżywa miłość Kordian?

Kordian w wieku 15 lat zakochuje się w starszej od siebie Laurze. Ona jednak patrzy na niego z wyższością i nie odwzajemnia uczucia. W jej obecności Kordian czuje się onieśmielony i rumieni się. Natchniony miłością pisze dla niej wiersze.

Dwaj przygotowani uczniowie zwracają uwagę na odpowiedni fragment biografii J. Słowackiego.

J. Słowacki w wieku kilkunastu lat zakochał się w starszej od siebie o siedem lat Ludwice, córce sławnego uczonego Jędrzeja Śniadeckiego i nawet odważył się jej oświadczyć. Uczucie okazało się jednak jednostronne.

SAMOBÓJSTWO

Komentarz nauczyciela:

Śmierć staje się jedną z romantycznych póż, a samobójstwo specyficznym znakiem światopoglądowym, namiętym protestem wobec źle urządzonego świata (taka jest geneza rozpaczliwego kroku Wertera). Ponieważ to jest jego główne znaczenie, można powiedzieć nieco cynicznie, że jako gest może być samobójstwem nieudanym, bo protest zachowuje wartość nawet przy pozostaniu samobójcy przy życiu. (slajdy nr 21,22)

Pytanie do uczniów: Jaką jeszcze funkcje pełni próba samobójcza Kordiana??

Tekst aktu 1 zamyka się w „klamrach samobójczych” : „Zabił się młody...” – „Panicz się zastrzelił!. Samobójstwo młodzieńczego bohatera nie tylko jest zakończeniem, zamknięciem jakiegoś etapu biografii ale głównie otwarciem, znakiem przemiany, nowymi narodzinami.

Komentarz nauczyciela:

Biografie pisarzy romantycznych stają się dopełnieniem literatury - George Byron ginie w wojnie o niepodległość Grecji, Aleksander Puszkina zostaje zabity w pojedynku, Percy Shelley topi się w czasie wycieczki jachtem.

Dwaj przygotowani uczniowie zwracają uwagę na odpowiedni fragment biografii J. Słowackiego.

J. Słowacki bardzo przeżył samobójczą śmierć swojego przyjaciela – poety i tłumacza Ludwika Spitznagla. Chociaż różnica wieku była znacząca nie przeszkadzało im to wspólnie planować przyszłości zawodowej, marzyć o nauce języków wschodnich i o orientalnych podróżach.

SZALEŃSTWO

Komentarz nauczyciela:

W romantyzmie szaleństwo zostanie nacechowane dodatnio. Równowaga psychiczna i tzw. zdrowy rozsądek są symptomami banalności odczuwania, znakiem atrofii uczuć, „zdrewnienia” wrażliwości, zaś wszelkie zakłócenie prostackiej normalności, odchylenie od normy nie tylko znamionuje wyższe i wrażliwsze natury, ale daje dostęp do świata irracjonalnych i tym samym głębokich doświadczeń wewnętrznych. Dla romantyków obłąkanie nie jest więc chorobą, ale dowodem na skomplikowane i głębokie życie duchowe.

Pytanie do uczniów: Czy w akcie 1 i 2 historii Kordiana pojawia się motyw szaleństwa?

W spotkaniach z Laurą dwukrotnie mowa jest o stanie zaburzenia psychiki: Kordian mówi z obłąkaniem (informacja w didaskaliach), wyprzedza ocenę słuchaczki mówiąc z goryczą „szalony”.

Ciekawostka – jedną z atrakcji Warszawy była możliwość zwiedzania zakładu dla umysłowo chorych prowadzonego przez ojców bonifratrów. Kierowano do niego epileptyków i obłąkanych. Aby zyskać datki na utrzymanie szpitala, bonifratrzy raz w roku pokazywali mieszkańcom stolicy pacjentów – zamkniętych w klatkach – na placu przed szpitalem.

Dwaj przygotowani uczniowie zwracają uwagę na odpowiedni fragment biografii J. Słowackiego.

W notatkach pisanych w Paryżu uderza naprzemiennie informacje o chorobach i stanach rozgorączkowanej wyobraźni poetyckiej, której wyzwolicielem mogło być opium. Słowacki o czym świadczą fragmenty jego tekstów (np. „Lambra”) interesował się środkami zmieniającymi świadomość, pod ich wpływem, choć nie jest to udowodnione mógł przeżywać stany bliskie romantycznego szaleństwa.

PODRÓŻ

Komentarz nauczyciela:

Romantycy odbywają liczne podróże „do wód” i wielkich stolic. Wyprawy te są skutkiem kultury towarzyskiej tamtych czasów. Każdy pragnący uchodzić za światowca człowiek musiał zobaczyć inne kraje i inne miasta. Jednak prawdziwe podróżowanie romantyczne to nie zwykłe przemieszczanie się w przestrzeni, ale zaplanowane i głęboko przeżywane doświadczenie duchowe. Romantycy odbywają przede wszystkim „obowiązkową” podróż na Wschód, szukając nowych doznań, które niewątpliwie zapewnia obca, fascynująca kultura Orientu. Wyprawa na Wschód jest dla nich także próbą dotarcia do źródeł religii i mitów, dostarcza niezbędnego romantykowi metafizycznego przeżycia. Cenią też podróże morskie, które dają możliwość przeżycia mistycznego uczestniczenia w nieskończoności uświadomianej przez ogrom i magię oceanu oraz podróże w góry, głównie Alpy, które pozwalają na zetknięcie się z wzniosłością i grozą. W przypadku polskiego romantyzmu poza tymi podróżami „krajoznawczymi”, romantycy odbywają podróże przymusowe - przebywają na zesłaniu, wygnaniu lub emigracji. (slajdy nr 23, 24, 25)

Ciekawostka – dzisiejsze słowo „bedeker” używane na określenie turystycznego przewodnika pochodzi od nazwiska niemieckiego księgarza, Karla Baedekera, który obserwując romantyczną modę na podróże, rozpoczął publikację serii książek pomocnych w podróży.

Pytanie do uczniów: Jakie znaczenie wyraża bliskie słowo „podróż”? Jakie są różnice znaczeniowe między tymi słowami?

wędrówka, wójaż, włóczęga, wycieczka, tułaczka, pielgrzymka, eskapada, wypad, wyprawa, ekspedycja, poniewierka, peregrynacja.

Pytanie do uczniów: Jakie symboliczne znaczenie ma w literaturze motyw podróży? Możecie skorzystać ze *Słownika symboli*.

podróż symbolizuje życie, ryzykowne przedsięwzięcie, przygodę, potrzebę nowych doświadczeń, naukę, odkrycie, poszukiwanie duchowych celów, marzenie, wieczną tęsknotę, poszukiwanie swojego Ja, pragnienie zmiany wewnętrznej, drogę duszy itd.

Pytanie do uczniów: Jakie z tych znaczeń ważne jest dla interpretacji postaci Kordiana?

Kordian podróżuje nie tyle, by się czegoś dowiedzieć o świecie i innych ludziach, ale raczej po to, by potwierdzić swoje nieprzychylnie zdanie o rzeczywistości społecznej oraz psychice ludzkiej. Podróże Kordiana są więc nie tylko podróżami w przestrzeni zewnętrznej, ale – zgodnie z duchem podróży romantycznej – podróżami w głąb siebie samego.

Pytanie do uczniów: Jakie nauki wynosi Kordian z kolejnych etapów swej podróży?

Nauki dozorczy parkowego, romans z Violetta, spotkanie z papieżem to poświadczenie powodów odrazy do świata.

1. wizyta w Londynie – napawa go odrazą dla materialnych zabiegów ludzkości.
2. wizyta w Dover – prowadzi do świadomości, że poetycka kreacja niewiele ma wspólnego z rzeczywistością.
3. wizyta we Włoszech – obnaża nierealność romantycznych wyobrażeń o miłości.
4. wizyta w Watykanie – uświadamia mu prawdziwy stosunek papieża do walki niepodległościowej Polaków.

Dwaj przygotowani uczniowie zwracają uwagę na odpowiedni fragment biografii J. Słowackiego.

Największą ze swych podróży J. Słowacki rozpoczął w 1836 roku. Trwała rok i wiodła przez Włochy, Grecję, Egipt, Palestynę, Syrię, Liban i Libię. Słowacki w jej trakcie płynął żaglowcem, parowcem, łódką, jechał dyliżansem, konno, na wielbłądzie, osiołku. Przetrwał też kwarantannę podczas epidemii dżumy. Oglądał piramidy, meczety, cmentarze, klasztory i spędził noc nad grobem Chrystusa

PRZYRODA

Komentarz nauczyciela:

W romantyzmie przyroda nacechowana jest w specyficzny sposób. Traktowana jako byt pierwotny, uduchowiony, wręcz - mający duszę staje się pełnoprawnym bohaterem o niesłychanie ważnej funkcji symbolicznej. Często jest uzupełnieniem psychiki ludzkiej i wywiera na nią znaczący wpływ. Ulubione „krajobrazy emocjonalne” romantyków to np. pustynie, góry, wrzosowiska i jeziora, w literaturze polskiej także step ukraiński. Szczególnie góry przynoszą rozmaite skojarzenia aksjologiczne, dotyczące świata wartości. W ich obrazie wyraźnie widoczna jest opozycja „góra- dół” z dodatnim nacechowaniem góry i kojarzeniem kierunku w górę ze wznoszeniem się i doskonaleniem człowieka, bliskością Boga. Ale najważniejsze w antropologii romantycznej jest znaczenie gór jako przestrzeni wolności wewnętrznej – na szczycie Mont Blanc czy Jungfrau romantyk europejski cieszy się poczuciem wolności nieograniczonej prawami i konwencjami ludzkimi – odpowiada jedynie przed własnym sumieniem i Istota Najwyższą. (slajdy nr 126, 27, 28)

Pytanie do uczniów: Jak zachowuje się Kordian w czasie monologu na Mont Blanc?

Kordian miota się między chęcią działania, dokonania czegoś wielkiego a własną niemocą. Najbardziej wymownym potwierdzeniem tego rozdarcia jest moment, kiedy Kordian w romantycznej euforii woła „Mogę - więc pójdę! ludy zawołam! obudzę!”, a w chwilę potem z wyraźnym zniechęceniem stwierdza „Może lepiej się rzucić w lodowe szczeliny?...” Wydaje się, że bohater bardziej jest nastawiony na drobiazgową analizę własnych przeżyć niż na dokonanie tego, o czym przez chwilę pomyślał.

Pytanie do uczniów: Jakiego z bohaterów Szekspirowskich przypomina Kordian w tej scenie?

Hamleta

Uczniowie tworzą wspólnie definicję terminu „hamletyzm”.

Hamletyzm - postawa życiowa odznaczająca się niezdecydowaniem, wahaniem, rozterkami, co prowadzi do trudności z podejmowaniem racjonalnych decyzji

Dwaj przygotowani uczniowie zwracają uwagę na odpowiedni fragment biografii J. Słowackiego.

W czasie swych podróży J. Słowacki wielokrotnie pokonywał góry, pustynie, katarakty Nilu.

Uczniowie wspólnie z nauczycielem podsumowują dotychczasowe rozważania na temat kreacji Kordiana.

Pracując w grupach odnajdują w tekście cytaty dotyczące poszczególnych elementów wizerunku Kordiana. Po skończonej pracy przedstawiciele grup recytują je klasie.

Nauczyciel podsumowuje wnioski z rozmowy z uczniami.

W odróżnieniu do większości polskich twórców romantyzmu Słowacki rysy indywidualizmu zachowuje dla swojego bohatera do końca dramatu, nie każe mu z nich zrezygnować pod naciskiem determinant historyczno-politycznych, zamienić indywidualny bunt światopoglądowy na bunt przedstawiciela uciemzonego narodu przeciw ciemności. Warto więc docenić dwa pierwsze akty dramatu, w nich bowiem objawia się taki romantyzm, który nie jest wystawiony na niebezpieczeństwo europejskiego niezrozumienia.

Pytanie do uczniów: Jak myślicie, czy Kordian może poruszyć współczesnego czytelnika swoimi problemami? Czy możemy w jego rozterkach odnaleźć nasze własne dylematy? Swoją odpowiedź uargumentujcie.

Uczniowie wypowiadają swobodnie swoje refleksje.

Nauczyciel przedstawia przykłady dwudziestowiecznych inscenizacji *Kordiana* jako dowody na aktualność *Kordiana* (slajd nr 29, 30)

Teofil Trzciański – Teatr im. Juliana Słowackiego w Krakowie 1924 (Kordian – Tadeusz Białkowski)
Jerzy Grotowski i Ludwik Fleszen – Teatr Laboratorium 13 Rzędów w Opolu 1962 (Kordian – Zbigniew Cynkulis)

Adam Hanuszkiewicz – Warszawa 1970

Janusz Wiśniewski – Kraków 2006

ZADANIE DOMOWE:

Napisz fragment powieści o współczesnym bohaterze romantycznym.

ZADANIE DOMOWE DODATKOWE (DLA CHĘTNYCH)

Zaproponuj nowoczesną realizację przedstawienia 1 i 2 aktu *Kordiana* (uwzględnij w swoim projekcie m.in. scenografię i kostiumy)